

דיוגאנס

את דיוגאנס מסינופה [Diogenes of Sinope], פגשתי כילד ממש בתחילת הדרך. ילד שרק החל לקרוא בשפת אם עברית. המפגש אירע בין דפי "אנציקלופדיה מעיין"¹, שהיתה מקור הידע שלי והטעם הראשון של תחומים רבים ומגוונים כמו היסטוריה, טכנולוגיה, מדעים ואישים.

טוב שלא הכרתי אותו בכינוי שנהגו האנשים והילדים לכנותו כדיוגנס "קיניקוס" (כלב, שממנו אגב נגזר השם בשפות אחרות, דיוגאנס הציני). שפועל היה איש דוחה ממש, "משוגע" שגר בחוץ בתוך כד גדול, ניבל את פיו, ואף עשה צרכיו ואונן בפומבי. כמו גם לדעת שבצעירותו הוא ואביו נסו על נפשם בעוון זיוף מטבעות הממלכה סינפה.

אך כדרכה של חברות תמימה, נקיה מעובדות ומראות של מציאות, ונבנית על סיפורים יפים ומעוררי השראה, נפגשנו, דיוגאנס ואני, כילד עול ימים, והוא כבר בן אלמוות. אז נפתח בפני עולם הספרים שהיו חתומים בפני, והקיפו אותי סביב סביב על קירות הדירה הפצפונת בה גרנו. זו הייתה תקופת ביניים של כ- 6 שנים הסתגלות לעולם, מהרגע שנולדתי עד שהספרים נעתרו לי, וגילו רזים ומטמונים החבויים בסימני הדיו השחורים, שהפכו מצורות חסרות פשר לפשר עמוק. חשתי כיצד נכנסתי לממלכה קסומה, ממלכת ידע ורגש. לימים ממלכה זו התבררה לי כתעות, פטה-מורגנה אינסופי ומכזב, בערבה אינסופית בה אורות כוכבים רחוקים מרמזים אך בלתי מושגים בעליל. רק בדיעבד הבנתי שלא אמצא בה מנוחה נכונה. אך עדיין אז, כשפגשתי את דיוגאנס הסיפורי, הייתי בעידן של תמימות, אשלייה שהידע וחשיבה רציונלית וחפה מרצונות קטנים וחולפים, פותר כל, ומצאתי בממלכה הקסומה

מסתור ונחמה. שכן בעולם של ילד, ידעתי הרבה כאב וגעגוע לדבר מה שלא ידעתי אז מהו, מעין כמיהה "לציפור כחולה" מבלי לתת את הדעת מהי בעצם, אך עם תחושה שלא ניתנת לכיבוש שעלי למצאה ויהי מה. אני שמח שדיוגאנס היה שם אז. הוא היווה עבורי, גם אם לא במודע אלא בדיעבד, נחמה מסוימת בכך, שיש עולם אחר מזה שאני מכיר: טוב יותר, חומל יותר, אף מצחיק ומוזר. צודק, עולם צודק יותר ושלם. דיוגאנס דיבר אלי לא בנוקשות, ואף באמפתיה שנגעה לליבי, וידע היטב להסתיר את דיוגאנס הציני והמעוות נפשית, שגיליתי שנים רבות אחר כך. פרטי המפגש הראשון נחרטו עמוק בזיכרון, ונשאו

אותי גם מבלי שנתתי דעתי על כך.

שלשה דברים אני זוכר מפגישה אי אז בשנות הילדות המוקדמת, ומאז הם מלווים אותי:

הדבר הראשון הוא המפגש בין אלכסנדר הגדול לבין דיוגאנס שצניעותו ובחירתו המשונה של ההסתפקות בכלום הגיעה עדי אוזן השליט הנערץ (שרק בדיעבד, טוב שכך, התברר שסביר להניח שזהו סיפור נחמד שלא התרחש). להלן דו השיח (ששחזרתי לצורך הכתיבה כאן ממקור עכשווי):

- אני אלכסנדר הגדול

- ואני דיוגאנס הציני (במקור- "הכלב" כפי שכינהו, קוניקוס, עונה לו ללא מצמוץ, משל הוא והשליט בכבודו)

- במה אוכל לשרתך, הו דיוגאנס הציני (שואל אלכסנדר הגדול)

- אה, אתה יכול לזוז קצת כדי לא להסתיר לי את השמש...

מוכה בתדהמה על התשובה הלא צפויה, כך מסופר, אמר אלכסנדר: "אם לא הייתי אלכסנדר הייתי רוצה להיות

דיוגאנס".

דו שיח מוזר זה מלווה אותי. עבורי זו תחושה מוכרת של רצון בלתי נשלט להניח, להזיז הכל מעלי מבלי לקחת את הדברים לשליטה, ליצירה, לידיים, אלא נטיה טבעית לוותר מראש, להרפות, אולי אף לשכוח. בדיעבד, הרי זה אני, וכנראה ההזדהות, אולי התפעמות מהמחווה של דיוגאנס – "זוז", הייתה כבר נטושה באישיותי מקדמת דנה: העולם רכן אלי פעם אחר פעם, ושאל במה הוא יכול לשרתני, מגיש אלי דברים, שפתיים יישקו, רק לשלוח ידי כדי לקחת – ואני פשוט מוותר מטעמים לא מובנים לי, ועם היד דוחה: זוז הצידה. איזו כפיות טובה כלפי עצמי ה-"זוז" הזה!

בנוסף, אפשר לראות כאן עוד: אי-כבוד, אפילו לא כלפי מלך, גם אם ניתן להוקיר את העקרונות ועמידה עליהם עד הסוף, לא משנה המחיר.

דוקא לתת כבוד, להיעתר, ולא ההפך, למדתי בוריןדאבן (- Vrindavana, הודו): כשנכנס המורה (הגורו), כולם נופלים על הארץ "כמו מקל" בהדרת כבוד ואף בחרדת כבוד. עבר זמן עד שהבנתי עד כמה מחווה טכני שכזה, שעבורי היה מביך בתחילה, היה לשינוי אישיותי משמעותי. כבוד למורה הוא מחווה הדרת כבוד קודם כל כלפי עצמך, שלא זיכית אותו מעולם. לכבד, להשתחוות ולהכיל את הכל.

מאז גם אינני מעריך חוצפה, אי-כבוד, "הלשון החדה" הגובלת בוולגריות דוחה, אי כיבוד הזולת, ודאי לא נכון לשמוע זאת מאדם רם בהיררכיה כמו אלכסנדר הגדול. זהו אל"ף בי"ת של חברה ומנהיגות מוסרית והוגנת.

הדבר השני שעורר דיוגאנס, הוא סלידה מהחומר והרכוש. הוא הראה בפועל, וטען שיש לחיות באופן הפשוט ביותר, ולכן אגב היה צריך להיות באמת משוגע... לא אנושי להיות כזה. בניגוד לצבועים אחרים, המטיפים לצניעות, שכבר כילד הבחנתי בפער בין דיבור גבוהה וכוונה מוצהרת, לבין היישום ביום-יום. הוא, שלא כמו רובנו המכריע, מימש זאת עד כלות. כילד חוויתי פער בין ההצהרות החינוכיות כביכול של המבוגרים דאז, לבין ההתנהגות האישית שלהם בפועל, קשה ופוגענית. לא היה אף לא אחד שיסביר לי זאת. והנה דיוגאנס, החבר שלי, מטיף לצניעות מזירת, ומיישם זאת בפועל: חי בחוסר כל מוחלט בכד גדול. בגד לגופו וכוס חרס לשתות. כשראה פעם ילד שותה מכף ידו, שבר את כוס החרס: אפשר להסתדר (לחיות) גם בלי חפץ זה.

לימים הבנתי עד כמה חשובה לי מתנתו של דיוגאנס. אינני מסכים שיש להתנזר מהעולם, להרים ידיים לנוכח כמות הרוע, העיוורון והטפשות, ולוותר דוקא לנוכח מאמצי אנשים טובים, להתרומם מעט ולצופף מעל הסבל והעגמה שמזמנים החיים, לכאורה ללא תכלית הולמת ומשתלמת. אך אי אפשר שלא להעריך את הקנאות לדרכו והדבקות בה, והמסוגלות לשלם את המחיר חברתי והאישי בשם העקרון. הוא בחר בשיגעון, בבריחה, וויתור מכל התמודדות עם העולם, וחבל. אך לא ויתר על הטפות שעוררו כבוד עצום והנחילו השראה לביקורתיות ולוויתור לקריאות האגו, הכבוד, החמדנות, התאוה.

אישית, לא מתחבר לקנאות בכל מחיר. קיצוניות, צודקת ככל שתהיה, מובילה לסבל, פוגענות ולאלימות. דרך זו אינה הולמת חברה מוסרית וחופשית. אין פלא שרבים פחדו מפני האיש המבריק משוגע הזה, התוקפן, הקנאי שמבטל את הכל, בייחוד אנשים ותכלית מעשיהם, ואין פלא בעריצו אותו.

3. **הדבר השלישי**, דיוגאנס עם הנר: מספרים על דיוגאנס שהיה הולך עם נר בצהרי היום. שאלו אותו, וענה: "אני מחפש אדם". לימים, מצאתי שהסוגיה הזאת מעסיקה אותי יותר ויותר, מיהו אדם "טוב", מדוע החברה האנושית כה לא מוסרית. עד היום אני די פסימי בעניין שבאמת אפשר להחיל תודעה מוסרית לאלה שאין להם.

תודה לך חבר, על שהארת פיסת דרך משמעותית בדרכי, גם אם בהפוך על הפוך.... ■

חזרה לדף "אברום וחברים"